

Компаративна анализа показатеља ликвидности највећих банака Србије - индикатор мерења перформанси

Comparative analysis of the liquidity ratios of the largest banks of Serbia - indicator of performance measurement

Тамара Весић*

Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд

Ненад Равић**

Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд

Марија Ђекић***

Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд

Сажетак: Под утицајем глобализације, измене регулативе и либерализације кретања људи и капитала, у свету је заступљен тренд измене и модернизације начина пословања банака. У раду смо анализирали кретање показатеља ликвидности 10 највећих банака у Републици Србији према критеријуму билансне aktive за период од 2010. до 2017. године, с циљем да уочимо зашто долази до осцилација у њиховим кретањима. Предмет истраживања у овом раду јесте компаративна анализа рацио показатеља ликвидности, уз осврт на кретање референтне каматне стопе и кретање проблематичних кредита, а помоћу јавно објављених редовних годишњих извештаја 10 банака које послују у Републици Србији и кварталних извештаја Народне банке Србије, како би се дефинисала веза између кретања наведених компоненти. Будући да учешће приказаних 10 највећих банака према критеријуму износа билансне aktive износи 44% на почетку посматраног периода, до 77% крајем 2017, просечне вредности њихових перформанси у доброј мери апроксимирају перформансе целокупног банкарског система Републике Србије.

Кључне речи: банкарски сектор Републике Србије, рацио анализа, компаративна анализа, показатељ ликвидности, билансна актива, финансијско извештавање, мерење перформанси

Abstract: Under the influence of globalization, there are changes in regulation and liberalization of the movement of people and capital, the trend of modification and modernization of the way banks operate. In this paper we analyzed the liquidity of ten largest banks in the Republic of Serbia according to the balance sheet assets for the period from 2010 to 2017, with the aim to see why oscillations in liquidity indicators occur. The subject of research in this paper is a comparative analysis of the ratio of liquidity indicators, with a review of the movement of the reference interest rate and the movement of non-performing loans, and by means of publicly published regular annual reports of ten banks operating in the Republic of Serbia and quarterly reports of the National Bank of Serbia, in order to define the relationship between the movements of the listed components. As the

* ✉ tamara.vesic@vspep.edu.rs

** ✉ nenad.ravic@vspep.edu.rs

*** ✉ djekic.maja990@gmail.com

participation of the 10 largest banks according to the criterion of the amount of the balance sheet assets is 44% to 77%, the average values of their performances largely approximate the performances of the entire banking system of the Republic of Serbia.

Keywords: banking sector of the Republic of Serbia, rational analysis, comparative analysis, liquidity indicator, balance sheet assets, financial reporting, performance measurement

Увод

Ефекти глобализације, а тиме и либерализације кретања људи и капитала, као и измене регулативе у свету, значајно су утицали на тренд модернизације и измене начина пословања банака. Према Дашићу (2015): „Осим остваривања профита, циљ банке јесте и да обезбеди континуирани раст на тржишту, као и развој“ (стр. 324). Те измене директно намећу и промене у начину евалуације резултата пословања. Стално се полемише о различитим мерилима успешности и о томе која је то најбоља референтна тачка приликом оцене успешности пословања банке. Често је присутна дилема које су банке успешније: да ли оне које акценат стављају на ефикасност, тако што перманентно и пажљиво контролишу своје трошкове пословања у намери да их спусте на најнижи ниво, или оне банке које акценат стављају на профитабилност и настоје да за власнике остваре што боље приносе на уложена средства. До овог тренутка није постигнут консензус о томе који је систем оцене успешности бољи и да ли примат треба дати концепту профитабилности или ефикасности. У литератури се све више пажње посвећује показатељима којима се ти концепти оцене успешности изражавају. Нили, Грегори и Плац (Neely, Gregory & Platts, 1995) сматрају: „Индикатори за мерење перформанси представљају скуп метрика који омогућава квантитативно мерење ефикасности и ефективности акција“ (стр. 90). Постоји мноштво разноврсних показатеља на основу којих се настоји дати што боља оцена успешности пословања банака и тај број показатеља стално расте. Разлози због којих се овој проблематици поклања све већа пажња налазе се у чињеници да је број финансијских институција стално у порасту и да се све брже развијају и услуге које оне пружају, па се самим тим захтевају и комплекснији поступци на основу којих треба сагледати њихову успешност пословања. Према Каплану и Нортону (Kaplan & Norton, 1996): „Приликом дизајнирања система за мерење перформанси уважавају се и анализирају финансијски и нефинансијски индикатори“ (стр. 61).

Предмет истраживања у овом раду јесте компаративна анализа рацио показатеља ликвидности, уз осврт на кретање референтне каматне стопе и кретање проблематичних кредита, а помоћу јавно објављених редовних годишњих извештаја 10 банака које послују у Републици Србији и кварталних извештаја Народне банке Србије, како би се указало на везу између кретања наведених компоненти. Значај истраживања је у ближем разумевању интерпретације рацио показатеља ради финансијског планирања, док се

актуелност истраживања заснива на чињеници да је почетком посматраног периода и нашу државу потресла светска економска криза, која је, природно, проузроковала регионалну, али и глобалну, општу тржишну неликвидност, те је и сама потреба за финансијским средствима све израженија. Улога пословне банке, а и сам предмет нашег истраживања, добијају на значају у овом моменту јер квалитетна интерпретација рацио показатеља ликвидности пружа могућност сагледавања целокупне финансијске ситуације, будући да од пословања банака у великој мери зависи генерална слика финансијског стања у Републици Србији.

У раду смо анализирали ликвидност 10 највећих банака у Републици Србији према критеријуму билансне активе за период од 2010. до 2017. године. Пошли смо од претпоставке да је банкарски систем Републике Србије ликвидан и стабилан у посматраном периоду. Анализирајући одабране позиције из биланса стања и успеха, уочили смо повремене осцилације показатеља ликвидности. Занимало нас је зашто се те осцилације дешавају и повезали смо их с кретањем референтне каматне стопе и кретањем проблематичних кредита.

1. Специфичности рацио показатеља ликвидности у банкарству у односу на друге привредне гране

Према Домановићу (2013): „Ефективан систем за мерење перформанси омогућава организацији да прати, мери и контролише своје перформансе у складу са дефинисаном стратегијом“ (стр. 41). Међутим, како се природа пословања банака суштински разликује од пословања привредних друштава у нефинансијском сектору, разликују се и финансијски извештаји, чија структура и садржина морају да одражавају све специфичности банкарског пословања. Разлике финансијских извештаја банака у односу на финансијске извештаје небанкарског сектора веома су изражене и слободно можемо рећи да осим основне рачуноводствене једнакости активе и пасиве у билансима стања, која мора да важи код обе групе финансијских извештаја, све се друго разликује. Према Савићу (2016): „То је разлог што се последњих година посебна пажња посвећује питању регулисања финансијског извештавања и иницирају напори у правцу његове стандардизације и хармонизације у глобалним релацијама“ (стр. 110). Разликује се структура позиција и њихово показивање у билансима стања, затим структура сегментације резултата у билансима успеха, због чега рацио показатељи који се користе у небанкарском сектору нису погодни за оцену успешности пословања банака. За оцену успешности банака користе се специфични показатељи и они представљају смислен однос између позиција финансијских извештаја банака и уважавају све специфичности тих финансијских извештаја.

2. Нето билансна актива – критеријум за избор банака

Према Димићу и Барјактаровићу (2017): „На почетку процеса реструктурирања финансијског система у региону централне и источне Европе забележена је доминација банака са већинским државним власништвом. Додатно, примећено је да се домаћи власник (најчешће држава) није адекватно старао о својој имовини, што је за последицу имало промену власничке структуре и повећање учешћа страних инвеститора у финансијском сектору региона“ (стр. 90). Тако данас највеће учешће у укупној активи банкарског сектора Републике Србије, код банака у власништву страних лица, имају банке које потичу из Италије и Аустрије. Респективно, следи Грчка, па Француска.

Према тромесечним извештајима Народне банке Србије за III квартал 2017. године, учешће највећих десет банака према критеријуму нето билансне активе износи 77,4% (стр. 4). Према овом критеријуму, највећа банка у Србији је Ванса Intesa a. d. Beograd, са тржишним учешћем од око 15%, а осталих девет највећих су: Комерцијална банка а. д. Београд, Unicredit банка а. д. Београд, Societe Generale банка а. д. Београд, Raiffeisen а. д. Београд, Агроиндустријска комерцијална банка, АИК банка, а. д. Београд, Euro банка а. д. Београд, Erste банка а. д. Београд, Банка Поштанска штедионица а. д. Београд и Војвођанска банка а. д. Нови Сад. У посматраном периоду, Ванса Intesa а. д. Београд важи константно за највећу банку на територији наше земље. Како учешће приказаних 10 највећих банака према критеријуму износа билансне активе износи 44%, и то 2010, до 77,4% – 2017. године, просечне вредности њихових перформанси у доброј мери апроксимирају перформансе целокупног банкарског система.

Укупна нето актива банака у 2010. години износи 2.534 милијарди РСД, а у III кварталу 2017. године билансна актива износи 3.293,3 милијарде динара. Тренд раста активе банкарског сектора од тада до данас можемо сагледати из табеле 1. Бржи раст активе су остваривале банке у власништу страних лица, али раст укупне активе, упркос смањењу броја банака, био је присутан и у банкарском сектору у власништву домаћих лица. У посматраном периоду, према уделу у укупној активи, преовлађују банке у власништву страних лица, са преко 73% нето активе у укупној активи банкарског сектора Србије. Банке у власништву домаћих приватних лица и у власништву државе учествују са око четвртином процента у укупној активи.

Табела 1. Преглед укупне нето активе по годинама, у милијардама РСД, у банкарском сектору Републике Србије за период 2010–2017.

ГОДИНА	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)	млрд	Учешће (%)
Активна банке у РСД																
Банке у власништву домаћих лица	671	26	685	26	716	25	730	25,6	758	25,6	729	23,9	756	23,3	795	24,2
Државне	454	18	472	18	522	18	534	18,8	571	19,3	550	8,0	561	17,3	539	16,4
Приватне	217	9	213	8	194	7	196	6,9	187	6,3	179	5,9	195	6,0	256	7,8
Банке у власништву страних лица	1.862	74	1.965	74	2.163	75	2.117	74,4	2.210	74,5	2.319	76,1	2.486	76,7	2.498	75,8
Италија	526	21	591	22	657	23	679	23,8	738	24,9	796	76,1	884	27,3	919	27,9
Аустрија	469	18	493	19	449	15	429	15,1	440	14,8	453	14,9	494	15,2	411	12,5
Грчка	427	17	393	15	426	15	409	14,4	418	14,1	395	13,0	403	12,4	328	9,9
Француска	202	8	263	10	287	10	299	10,5	304	10,2	316	10,4	327	10,1	350	10,6
Друге	238	9	225	8	345	12	301	10,6	310	10,4	359	11,8	378	11,7	490	14,9
УКУПНО	2.534	100	2.650	100	2.880	100	2.846	100	2.969	100	3.048	100	3.242	100	3.293	1.100

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

Са реформом банкарског сектора кренули су и бољи резултати – рационализација у делу оперативних трошкова, разноврсније пословне активности и пречишћени биланси након вишегодишњих дубиоза. Основни узрочник раста билансне активе јесте интензивна кредитна активност. С друге стране, према Миљковићу и Ристановићу (2017); „Приоритетан циљ банака унутар српске економије, као што је и пракса на савременом тржишту, био је остваривање задовољавајуће стопе профита по јединици капитала“ (стр. 384).

3. Садржај рацио показатеља ликвидности у банкарству, емпиријска анализа и дискусија

Рацио анализа, као једна од техника оцене бонитета, односно перформанси банака, за информациону основу узима финансијске извештаје, представљајући смислен однос између појединих позиција у финансијским извештајима, и далеко је сложенија и захтевнија у односу на остали небанкарски сектор. Сложеност рацио анализе банака произлази из сложености самог пословања банке и њене веће изложености ризику у односу на остале привредне субјекте.

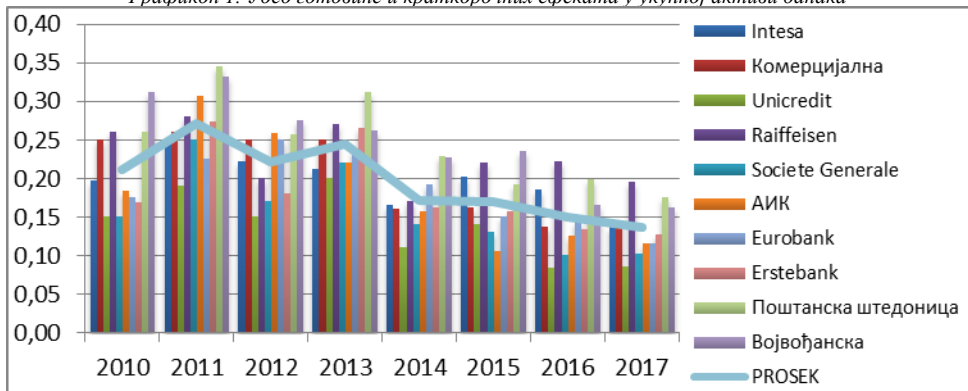
Добро је познато да ликвидност представља способност субјекта да благовремено измири све своје доспеле обавезе. Према Анђелићу и Весићу (2017): „Приликом разматрања одлуке о кредитирању, пословна банка је заинтересована да најпре сазна показатеље ликвидности предузећа“ (стр. 16). Према Лукићу и Тришићу (2015), у принципу, виши рацио ликвидности индицира мањи ризик, али и мању профитабилност банке, и обрнуто (стр. 38). Како би банка одржала своју ликвидност, она треба да располаже довољним износима готовине, да своју активу компонује од најликвиднијих извора средстава и да на располагању увек има линије за брзо узимање краткорочних кредита. Систем рацио показатеља за оцену ликвидности банке обухвата више показатеља. Ми ћемо анализирати четири.

Први показатељ ликвидности израчунавамо као однос просечне готовине и краткорочних ефеката с просечном укупном активом. Овај рацио приказује удео укупне активе која се држи у облику ликвидне активе, и што је већа вредност овог рација, утолико је боља ликвидност банке. Међутим, неповољну страну држања високог нивоа готовине чини мањи удео зајмова на основу којих банка остварује камату. Код овог показатеља узимају се просечне вредности током посматраног периода, а не вредности са краја периода, јер тако добијен показатељ даје увид каква је ликвидност у континуитету, а не само тренутно, на крају периода.

На графикону 1, за посматрани период можемо приметити да се удео готовине и краткорочних ефеката у укупној активи у просеку налази у интервалу од 10% до 35%. Половина посматраних банака имају ове вредности изнад просека. У посматраном периоду вредност показатеља опада, што је са аспекта

ликвидности на први поглед лош знак, јер банка располаже мањим износива готовине. Узрок тог пада може бити да су банке више пласирале своја средства и да по основу тога остварују више прихода, што је за пословање банака пожељна варијанта. Узрок пада показатеља може бити и мањи износ готовине, по основу мањка прикупљених депозита или њиховог повлачења. Најнижи ратио током посматраног периода има Банка Поштанска штедионица а. д. Београд, док Војвођанска банка а. д. Нови Сад показује највећи износ удела готовине и краткорочних ефеката у укупној активи банке.

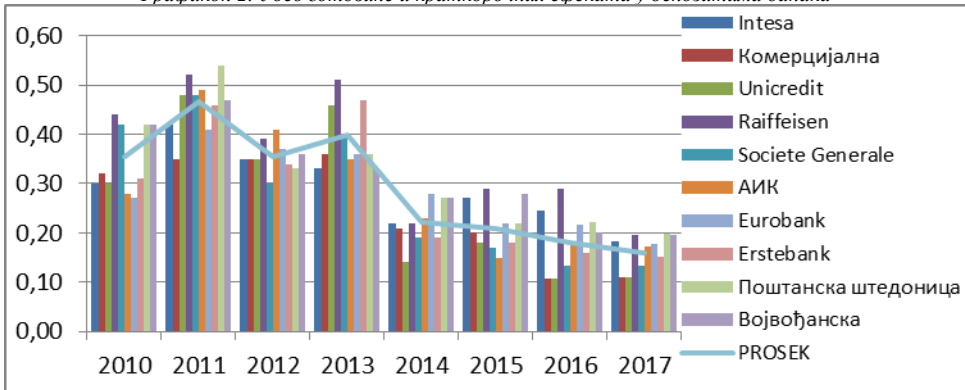
Графикон 1. Удео готовине и краткорочних ефеката у укупној активи банака

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

Други показатељ ликвидности банке израчунаћемо као однос просечне готовине и краткорочних ефеката с просечним депозитима. Ликвидност банке је утолико боља што је већи износ ликвидне имовине по јединици депозита. Према графикону 2, и његова динамика просека прати динамику просека првог показатеља ликвидности. Просечна вредност удела готовине и краткорочних ефеката у депозитима банке у посматраном периоду кретала се у интервалу од 15% до 50%. На основу исте динамике првог и другог показатеља видимо да није дошло до пада депозита, те да, на основу тога, смањење готовине није последица смањења депозита или њиховог повлачења од стране депонената, него веће кредитне активности банака.

Графикон 2. Удео готовине и краткорочних ефеката у депозитима банака

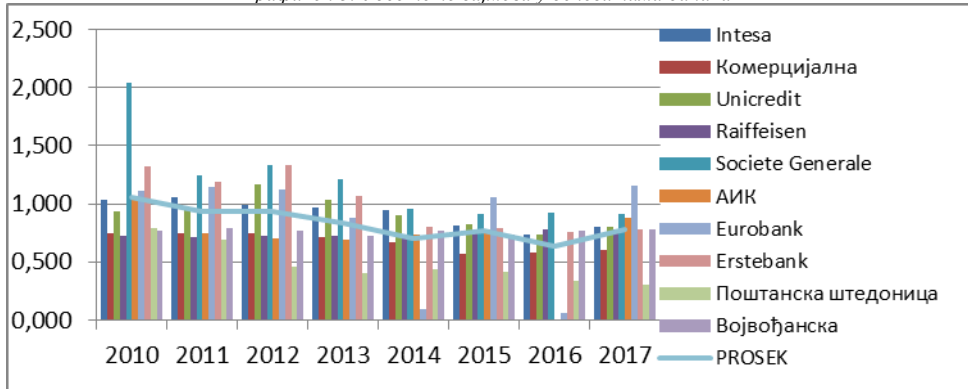

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

С обзиром на то да од 2013. године Народна банка Србије постепено спушта референтну каматну стопу (од 11,5% у јануару 2013, до тренутних 3,8%; извор: НБС) тражња за кредитима се повећава. Према Гавриловићу, Весићу и Николићу (2017), разлог је покушај Народне банке Србије да становништву и привредним субјектима кредити које издају пословне банке буду примамљивији и да се повећа тражња за њима, јер ће смањењем референтне каматне стопе пословне банке бити у могућности да смање активну каматну стопу коју наплаћују корисницима кредита (стр. 396). Пошто банке насталу ситуацију прате, можемо рећи да је узрок смањења ликвидности од 2013. године повећана тражња за кредитима, јер су спуштањем каматних стопа они постали доступнији становништву и привреди.

Трећи показатељ ликвидности рачуна се као однос просечних нето зајмова с просечним депозитима. У условима повећања кредитне активности, смањење овог показатеља условљено је повећањем средстава које банка прикупља у виду депозита. Као што се са графикона 3. види, до 2012. године овај рачуно је имао просечну вредност око јединице, да би након тога вредност била испод јединице, с тенденцијом даљег пада до 2016. године, када поново благо расте. Како је овај показатељ однос између нето зајма и депозита, пад његове вредности испод јединице значи да банка располаже све већим износом средстава које прикупља у виду депозита, јер пласмани банке расту и они нису узрок пада показатеља.

Графикон 3. Удео нето зајмова у депозитима банака

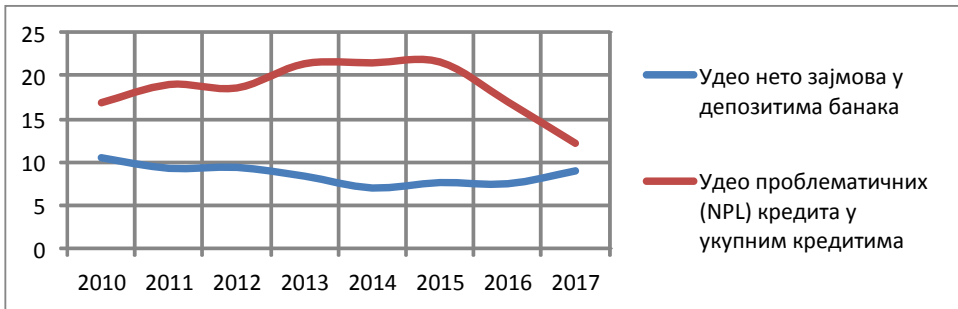

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

Нето зајам представља разлику између укупног и ненаплаћеног зајма. Ако је овај рацио већи од 1, то имплицира да се банка задужује како би давала зајмове, док вредност овог рација мања од 1 представља већи ризик ликвидности за банку. Овај показатељ ликвидности банке показује део укупне aktive који је финансиран задуживањем, и ако се из периода у период његова вредност повећава, то може да значи да банка користи додатне, пре свега краткорочне зајмове, за потребе финансирања својих пласмана.

Узрок пада овог показатеља може бити пад нето вредности зајмова упркос расту пласмана, због њихове ненаплативости. Према Вукосављевићу, Вукосављевићу и Јелићу (2016): „Трендови у ненаплативим кредитима показују да би банке могле имати врло велики проблем“ (стр. 103). Томе у прилог иде кретање проблематичних кредита, чија је динамика кретања обрнуто пропорционална кретању односа нето зајмова у депозитима банке. Према подацима из тромесечних извештаја Народне банке Србије, удео проблематичних кредита у укупним кредитима исказан је на графикону 4, из којег се види да када проценат проблематичних кредита расте, удео нето зајмова у депозитима банака опада, и обрнуто.

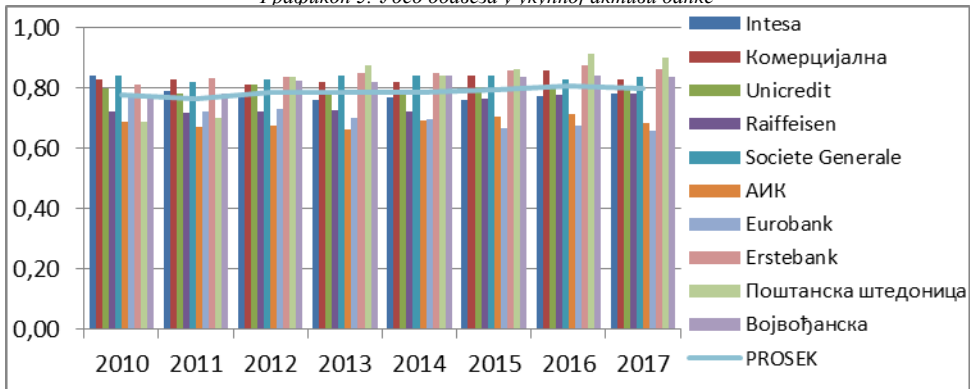
Графикон 4. Кретање проблематичних кредита и односа зајмова са депозитима

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

Четврти показатељ ликвидности банке израчунава се као однос просечних обавеза и просечне укупне активе. За банке је карактеристично да имају мали удео капитала и велики удео обавеза у својим изворима финансирања, јер се највећи део пасиве биланса стања банке састоји од обавеза по основу депозита. Овај показатељ ликвидности има стабилно кретање у посматраном периоду, што потврђује графикон 5. Удео обавеза банака у њиховој укупној активи у просеку је око 80%. Број банака које су испод или изнад просека је 50% према 50%. Најнижу вредност испод просека има АИК банка а. д. Београд, што нам говори да она има мањи удео обавеза у својим изворима финансирања у односу на остале банке.

Графикон 5. Удео обавеза у укупној активи банке

Извор: Калкулације и приказ аутора на бази података НБС

Закључак

Током процеса транзиције, како се наша земља отворила према страном капиталу, дошло је до битних својинских трансформација и измена у власничкој структури банака. Иностране банке су постале власници једног дела државних банака и тиме је побољшана ефикасност банкарског сектора, јер су стране банке

своју парадигму ефикасног пословања пренеле заједно са својим капиталом. Након избијања светске финансијске кризе, Народна банка је заједно с пословним банкама континуирано радила на ублажавању ефеката на банкарски и финансијски сектор у нашој земљи. Током кризе, захваљујући конзервативној политици Народне банке Србије, банкарски сектор је био довољно отпоран да поднесе све негативне и кризом изазване последице. У периоду обухваћеном анализом долази до измена у структури банкарског сектора. Износ билансне активе бележи раст, а највеће учешће у укупној активи банкарског сектора имају банке са претежно страним капиталом.

Након израчунавања и детаљног приказивања рацио показатеља ликвидности, добијамо увид у финансијске перформансе које остварују банке у нашем банкарском сектору. Из прве групе рацио показатеља се види да опада износ готовине којим банке располажу, али банке и даље располажу довољним износима готовине како не би угрозиле своју ликвидност. С друге стране, мање ликвидних средстава значи и мање трошкова по основу њиховог држања, јер се њиховим пласирањем остварују приходи. Смањењем референтне каматне стопе, кредити постају јефтинији, а самим тим и доступнији привредним субјектима и становништву, што директно има утицај на повећање тражње за њима. С друге стране, проблем у пословању банака се јавља приликом наплате својих зајмова, јер због успорене привредне активности клијенти су све теже у могућности да благовремено и у потпуности измирују своје обавезе. Због високих трошкова ненаплативих зајмова преполовљени су профити банака, а један део банака претрпео је губитке. Решење овог проблема била би рестриктивнија политика приликом одобравања кредита и бољи мониторинг кредитне способности тренутних и потенцијалних клијената.

Литература

Andelić, S., & Vesić, T. (2017). The importance of financial analysis for business decision making. Finance, banking and insurance. Book of proceedings, The Sixth International Scientific Conference *Employment, education and entrepreneurship*, 9–25.

Дашић, Д. (2015). Сатисфакција клијената савременим и револуционарним услугама као одраз лојалности. *Анали Економског факултета у Суботици*, 51(34), 323–343.

Димић, М. и Барјактаровић, Ј. (2017). Власничка трансформација банкарског сектора у земљама југоисточне Европе. *Банкарство*, 46(1), 84–103.

Домановић, В. (2013). Ефективност система мерења перформанси у условима савременог окружења. *Економски хоризонти*, 15(1), 31–44.

Гавриловић, М., Весић, Т. и Николић, М. (2017). Спровођење монетарне политике Централне банке са освртом на управљање референтном каматном

стопом. Зборник радова са Петог међународног научног скупа *Наука и пракса пословних студија*, 392–399.

Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). Linking the balanced scorecard to strategy. *California Management Review*, 39(1), 53–79.

Лукић, Л. и Тршић, М. (2015). Управљање ризицима и приносима у банкама. *Трендови у пословању*, 1(5), 29–40.

Миљковић, Д. и Ристановић, В. (2017). Профитабилност банака у Србији. Зборник радова са Прве националне научно-стручне конференције са међународним учешћем *Трендови у пословању*, 369–382.

Народна банка Србије (2017). *Банкарски сектор – анализе и извештаји НБС*, Београд: Народна банка Србије. Преузето са сајта: https://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/index.html (приступљено 29. 12. 2017).

Народна банка Србије (2017). *Историјски преглед каматних стопа НБС*. Београд: Народна банка Србије. Преузето са сајта: http://www.nbs.rs/internet/latinica/30/30_4/30_4_5/ (приступљено 10. 2. 2018).

Neely, A., Gregory, M. & Platts, K. (1995). Performance measurement system design: a literature review and research agenda. *International Journal of Operations and Production Management*, 25(12), 80–116.

Ристановић, В. (2012). Фискалне мере – болно решење за српску економију. Електронско издање часописа *Нова српска политичка мисао*. Преузето са сајта: <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/fiskalne-mere-bolno-resenje-za-srpsku-ekonomiju.html> (приступљено 7. 2. 2018).

Савић, Б. (2016). Улога и значај рачуноводствене флексибилности за управљање односима с инвеститорима. *Анали Економског факултета у Суботици*, 52(35), 109–128.

Vukosavljević, D., Vukosavljević, D., & Jelić, G. (2016). The increasing importance of effective risk management in banking - findings from Serbia. *International Review*, 1–2, 101–108.

Summary

Through the transition process our country opened towards foreign capital; there have been important ownership transformations and changes in the ownership structure of banks. Foreign banks became the owners of one part of state banks, and thus improved the efficiency of the banking sector, because foreign banks transferred their paradigm of efficient business together with their capital. With the eruption of the global financial crisis, the National Bank, together with the commercial banks, has continuously worked to mitigate the effects in the banking and financial sector in our country. Dur-

ing the crisis with a conservative policy by the National Bank of Serbia, the banking sector was sufficiently resistant to handle all negative and crisis-induced consequences. In the period covered by the analysis there is a change in the structure of the banking sector. The balance of assets is growing, while banks with mostly foreign capital account for the largest share in the total assets of the banking sector. After calculating and detailed presentation of the ratio of liquidity indicators, we get an insight into the financial performance of banks in our banking sector. From the first group, the ratios of indicators show that the amount of cash that banks dispose of is decreasing, but banks still have sufficient amounts of cash in order not to jeopardize their liquidity. On the other hand, less liquid assets mean less cost on the basis of their holding, as their placement generates revenues. By reducing the reference interest rate, loans become cheaper, and thus more accessible to businesses and the public, which directly affects the increase in demand for them. On the other hand, the problem in banks' operations occurs when collecting their loans because, due to slower economic activity, clients are more and more unable to settle their obligations fully and on time. Due to the high costs of non-performing loans, the banks' profits were halved, and some of the banks suffered losses. Solving this problem would be a more restrictive policy when approving loans and better monitoring the creditworthiness of current and potential clients.